

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**VÝTVARNÉ ČINNOSTI V RÁMCI ZÁJMOVÝCH
ÚTVARŮ V DDM**

Vedoucí práce: **PhDr. Michal Filip, Ph.D.**

Autor práce: **Jana Minaříková**

Studijní obor: **Pedagogika volného času**

Ročník: **III. ročník**

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

.....

Jana Minaříková

Jsem ráda, že jsem si vybrala téma bakalářské práce u PhDr. Michala Filipa, Ph. D. a tímto mu děkuji za rady a připomínky a také za metodické vedení práce. Dále děkuji spolupracovníkům v DDM, ZŠ a dětem, které jsou autory výtvarných prací, a které se účastnily činností. Na závěr bych chtěla poděkovat rodině za toleranci a podporu při mém studiu.

OBSAH

1. ÚVOD.....	5
2. Výchovně vzdělávací cíle v pravidelné zájmové činnosti.....	8
2. 1. Kreativní tvorba.....	8
2. 2. Keramika.....	12
2. 3. Kresba a malba.....	15
2. 4. Pastelka.....	16
3. Průběh konkrétního setkání.....	18
3. 1. Práce s papírem - „Jaro“.....	18
3. 2. Zvyky a tradice.....	20
4. Výtvarné techniky.....	22
4. 1. Kresba.....	23
4. 2. Malba.....	27
4. 3. Grafika.....	31
4. 4. Výtvarné práce v materiálu.....	33
5. Akce DDM.....	35
5.1. Prázdniny skončily.....	35
5.2. Malířský příměstský tábor.....	35
5.3. Glazování.....	35
5.4. Výrobky z ovčího rouna.....	36
5.5. Výtvarný kurz FIMO.....	36
6. ZÁVĚR.....	37
7. Použitá literatura.....	39
8. Přílohy.....	40
9. ABSTRAKT.....	47
10. ABSTRACT.....	48

ÚVOD

Ve své práci se budu zabývat způsoby trávení volného času. Vlastně už řadu let působím jako vychovatelka a pedagog volného času. Snažím se dětem, ale i dospělým ukázat a zvláště umožnit vhodně trávit jejich volný čas a při tom se rekreovat, nabírat nové síly a životní optimismus, zdokonalovat se a rozvíjet své schopnosti. Je důležité chtít, říká se, že člověk dokáže všechno, ale musí mít k tomu vhodné podmínky. Ty já ve své práci mám, a tak je mohu zprostředkovaně předávat svým svěřencům. Praxi nám, myslím, velkou, chuť do práce také, ale chybí mi vědomosti a dovednosti, jak přibývají léta a život jde rychle dopředu, zjišťuji, že je plno věcí, které neznám a neumím. Je to všechno otázka času a hektického způsobu života. Nastal čas zastavit se a ujasnit si životní priority. Ale tak to mají všichni a málokdo je ochoten nebo schopen se na chvíli zastavit. Proto jsem si řekla, že se zastavím já, budu se snažit v klidu a beze spěchu věnovat dětem i dospělým, kteří přijdou a budou chtít ve školní družině nebo na zájmových kroužcích DDM trávit svůj volný čas.

Co to vlastně ale volný čas je?

Už Aristoteles se zabýval pojmem času a my dnes vnímáme 4 typy:

Filozofický pojem času – čas jako součást hmoty, jsme v čase zasazeni, směřujeme k smrti, smrt je naše jistota, vše ostatní se může změnit.

Biologický pojem času – Co je to biologický čas? Věk, denní režim, stárnutí, rok, biologické hodiny.

Fyzikální pojem času – měření času, noc a den, slunovrat, sluneční hodiny.

Psychologický pojem času – vnímání času, čas subjektivní, objektivní, čas rychle plynoucí ve stáří.

Později se tématem čas zabýval i Němec Michael Häder, tvrdil: „V našem těle neexistuje část, která by oddechovala.“

Opět tu máme dělení na čtyři typy:

Příležitostné vnímání času – cyklus znamená stálý koloběh, něco, co máme zaručeno, že přijde zase.

Cyklické vnímání času – stále se opakuje.

Lineárně otevřené vnímání času – minulost, přítomnost i budoucnost jsou vnímány jako souvislý děj.

Lineárně uzavřené vnímání času – je určeno cílem. V mém vývoji směřuji k cíli, jehož dosažení mohu ovlivnit svým úsilím.

Budeme-li uvažovat o volném čase, to je časový úsek, popř. více časových úseků lidského života, které jsou vymezené buď negativně vůči pracovní době anebo pozitivně tím, že poskytují možnost, aby s ním člověk mohl disponovat podle vlastního uvážení.

To je tzv. disponibilní čas – tento pojem poprvé použil Marx ve svém díle „Základy kritiky politické ekonomie“ z r. 1858.

Kontemplativní (rozjímavý) život to jsou okamžiky, kdy může člověk více vnímat než dělat, více přijímat než vydávat, více reflektovat než produkovat.

Práce byla dříve chápána jako životní náplň, smysl života, zejména v Německu.

Karel Marx, zakladatel teorie komunismu, tvrdil, že demokratizace volného času se stala jedním z cílů socialistického hnutí.

Dnes je volný čas považován za jedno z kritérií kvality života. Volný čas se vyvíjel v 16. -20. století: se vznikem pravidelné pracovní doby, po té s nárůstem pracovní doby v období industrializace a s moderním pojetím volného času, kdy osvícenská idea svobody sloužila jako základ.

Opaschowski se domnívá, že volný čas v dnešním slova smyslu vznikl jako důsledek náboženské reformace v 16. století.

Volný čas jako čas svobody – tak to shrnuje Wolfgang Nahrstedt.

První tvůrce myšlenky svobody aplikované na volný čas je francouzský osvícenec J. J. Rousseau (1712 – 1778) ve svém díle Emil (1760) požaduje pro svého Emila úplnou svobodu.

Volný čas můžeme dnes charakterizovat takto:

„Volný čas je pro člověka jeho „vlastním“ časem, časem bez povinností – lidé si přitom právě dnes přejí mít ještě víc disponibilního času, než skutečně mají.

Volný čas je čas sociálních kontaktů a společenského života – ve volném čase mají lidé možnost pěstovat mezilidské vztahy, ať už jde o společné akce, setkání, spontánní kontakty nebo dlouhodobé zapojení do společnosti – sociální angažovanost.

Volný čas je ovšem také pracovním časem – člověk pracuje i ve volném čase, ať už pro radost (koníčky, kutilství), tak i pro sebe (práce pro domácnost) nebo pro přátele (pomoc známým), ale také kvůli zvýšení příjmů (druhé zaměstnání).“¹

Giesecke, Nahrstedt a Opaschowski – hlavní tvůrci a propagátoři moderní německé pedagogiky

„V Německu v 60. – 70. letech 20. století Opaschowski předložil vizi budoucnosti. Domníval

¹ KAPLÁNEK, M., *Skripta*, str. 19-20.

se, že je možné, ba dokonce nutné, vyvinout nový volnočasový styl, který se bude vyznačovat aktivitou a samostatností a rozvojem sebe sama, komunikací a vytvářením společnosti, uvolněním a dobrou náladou, radostí a užíváním života. Aby byl jedinec schopen vytvořit si takový životní styl, musí dosáhnout tzv. volnočasové kompetence. Jako volnočasová kompetence se označuje soubor vlastností, které jedinci umožňují svobodně a přitom zodpovědně zacházet se svým časem, aby časové úseky, s nimiž může volně disponovat, také skutečně užíval podle svého svobodného rozhodnutí, a to ku prospěchu svému i ostatních. Tak můžeme formulovat cíl pedagogiky volného času v jeho pojetí.“²

Faith Popcornová velice výstižně a zajímavě popisuje potřeby současných mladých lidí ve své knize „Život v kokonu“, když jsem o této knize mluvila s některými dospělými, zastavili se a spodivem poslouchali a snad pochopili a uvědomili si jednání svých vnoučat. Hektická doba dnešních mladých lidí starší generace zaráží, nechápou uspěchaný životní styl, kdy se každý za něčím honí, na nic nemá čas a stále nestíhá. Nejhorší na tom je, že do tohoto životního stylu mladí dospělí zatahují své děti. Ty pak každodenně ve spěchu jezdí do školy, často bez snídaně, pochopitelně ne všechny děti, ale bohužel je jich dost. S míjením měsíců rodiče zapomínají svým dětem zaplatit obědy, a tak se na začátku každého kalendářního měsíce najdou smutné děti, které v jídelně nevěřícně hledí na ostatní, jak obědvají a nechápou, že na ně rodiče zase zapomněli.

„1992 Faith Popcornová v knize – Život v kokonu – diagnostikovala, že současný člověk pocituje naléhavou potřebu zavřít se do svého soukromí, do své místnosti, do své postele, kam na člověka „nikdo nemůže“. Člověk chce mít od všeho a od každého pokoj. Tato potřeba nicnedělání a lenošení, potřeba vyspat se a „vypnout“ je reakcí na moderní hektický životní styl. Pro tuto potřebu použila Popcornová výraz „zakuklit se (doslova: cocooning, od cocoon – hedvábný obal kukly).“³

„Volný čas je tedy chápán především jako čas, který má člověk pro sebe. Člověk se chce věnovat sám sobě, pečovat o sebe, o prostředí, v němž žije a dělat, co se mu zachce – někdy se povalovat, jindy zase sportovat. Pro mnohé je volný čas zaměřený egocentricky. Samotný pojem volný čas vzbuzuje dnes spoustu pozitivních asociací, které spočívají v představě splněných přání, vytoužených činností a zážitků. Volný čas je pro současného člověka něco, co k životu neoddělitelně patří a dodává člověku nový elán (elixír života). Současně je to „čas

² KAPLÁNEK, M., *Skripta*, str. 24.

³ KAPLÁNEK, M., *Skripta*, str. 25.

splněných přání (rajský čas).“⁴

Ať už se tímto tématem zabýval kdokoli, na jednom se jistě shodli: Čas není objektivní, každý ho vnímáme jinak.

Každý z nás vnímá čas, zvláště volný čas, jinak. Pro mě je volný čas to, čeho se mi nedostává – měla bych čas jen pro sebe, čas na své zájmy. Pro manžela ten, který netráví v práci. Pro děti je volný čas ten, který nemusí trávit ve škole.

„Zapátráme-li v literatuře, najdeme toto: „Volný čas lze charakterizovat jako svébytný, subjektivně vnímaný, kulturně a společensky podmíněný a časově vymezený prostor, ve kterém se jedinec nebo skupina lidí svobodně rozhoduje o způsobu seberealizace prostřednictvím rozmanitých činností (sportovních, kulturních, technických apod.), jimiž naplňuje své potřeby (především sekundární) a rozvíjí své zájmy. Do kategorie volného času nezahrnujeme čas vyhrazený pro školní vzdělávání či práci, stejně jako činnosti spojené se sebeobsluhou (hygiena, stravování, nákupy práce v domácnosti, doprava do zaměstnání apod).“⁵

2. Výchovně vzdělávací cíle v pravidelné zájmové činnosti

2.1. KREATIVNÍ TVORBA

Kreativní tvorba – Co je to kreativita? Tvořivost, originalita, spontánnost, seberealizace, originalita myšlení, materializace vizí. Mám – li schopnost materializace svých nápadů, jsem člověk tvořivý. Kreativní člověk je člověk selektivní – vybírá si, co potřebuje, plno věcí nepotřebuje. Selektivní konzumace souvisí s přístupem k informacím, produktům, vztahem k planetě Zemi, z toho plyne ekologický aspekt.

Nejvíce kreativních úloh je v předškolním věku, v tomto věku je chápání světa globální. Neopírá se o společensky uznávané poznatky, zvláště ne o jejich určitý logický systém. Chápání světa je svérázné, a tak prvotní jako je, ovšem na jiné úrovni, ale má své kouzlo. Volná hra předškolních dětí je bezprostřední aktivita, jejímž smyslem je tvořivost, zábava a radost.

4 KAPLÁNEK, M., *Skripta*, str. 26.

5 PRŮCHA, J., *Pedagogická encyklopedie*, str. 379.

V mladším školním věku na místo hry jako vůdčího typu činnosti nastupuje učení. Hra tak opouští svoje vůdčí postavení, ale její význam pro uspokojování potřeby zůstává značný. Volná hra postupně spěje ke hře s pravidly. Hra je náplní dětství, je prostředkem poznávání, přetváření i prožívání. Její účastníci do ní vkládají své schopnosti, rozum, vůli a cit. Je projevem a formujícím činitelem dětské osobnosti. Volná hra je tvořivá, vynalézavá a originální. I napodobivé hry- činnosti dospělých, musí děti nějak dotvořit.

Druhé stádium začíná poklesem tvořivé aktivity, je mezi 6. – 8. rokem, dítě se musí adaptovat na školu.

Třetí stádium je vzestup tvořivé aktivity dětí od 10 -11 let.

Používáme-li hry k rozvoji tvořivosti u dospělých, je zde důležitá stejně jako u dětí volnost, volnost v myšlení, jednání, představivosti i ve fantazii, hra dává větší prostor k prožívání. Hra dospělých vytváří jakési zrcadlo života, a tím se stává prostředkem sebeutváření, tvůrčího rozvoje osobnosti.

„Estetické činnosti jsou již tradičně pokládány spolu s jinou oblastí – řešením problémových úkolů angažujících komplikované myšlenkové procesy – za významný zdroj tvořivého rozvoje osobnosti. Odlišíme-li – s určitým zjednodušením – v lidském jednání (v činnosti osobnosti v rozmanitých životních situacích během celé jejich životní dráhy) striktnější prvek účelový, spjatý se základními potřebami, představují estetické činnosti prvek s vazbami volnějšími, který respektuje kulturní potřeby. Má-li individuuum najít ve světě svou optimální pozici, může tak učinit jen ve spojitosti všech činností, ale často dokonce může vůbec pochopit svou začleněnost a tvořivě jednat zejména prostřednictvím estetických činností.“⁶

V DDM pracují tři zájmové útvary Kreativní tvorby, do jednoho dochází děti od 1. – 6. tř. ZŠ, do druhých dochází děti převážně 1. stupně ZŠ popř. rodiče s dětmi, ti tu tvoří společně.

1. Výchovně vzdělávací cíl

Cílem pravidelné zájmové činnosti je vést účastníky

- k tomu, aby se seznámili s řadou řemeslných a rukodělných technik a naučili se respektovat jejich historický vývoj a tradice
utvářet a rozvíjet manuální zručností a zdokonalovat se v pracovních dovednostech a návycích

⁶ HLAVSA. J., *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*, str. 87.

- poznávat různé materiály, jejich vlastnosti, technologické a pracovní postupy
- tvořit různými rukodělnými a řemeslnými technikami
- rozvíjet vlastní fantazii, kreativitu a estetické cítění
- dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nástroji a nářadím, kuchyňským inventářem, spotřebiči a stroji v ateliéru

2. Obsah činnosti

Obsah činnosti je tematicky připraven na celý školní rok, postupně se tu členové kroužků seznámí s různými výtvarnými technikami: kresbou, malbou, grafikou, vyzkouší si tu práci s keramickou hlinou, papírem, přírodninami a drobným materiálem. Připomeneme nebo se seznámíme s různými tradicemi a zvyky, které se udržují v našem kraji. Zúčastníme se i několika soutěží jako je Podmořský svět očima dětí nebo Stříbrská lampa. V rámci možností navštívíme i výstavy, které pořádají v městském muzeu nebo v knihovně.

3. Očekávané výstupy

- děti i dospělí poznají další postupy při práci s technikami, které již znají
- prakticky zvládnou nové postupy a techniky při výrobě konkrétních výrobků
- umí výtvarně a tvořivě jednotlivé techniky zpracovat
- naučené aplikují při vlastní tvorbě
- umí připravit stolování při různých příležitostech
- znají nové informace o tradicích

4. Výchovně vzdělávací metody

- využíváme interaktivní metody, praktické činnosti
- velký důraz klademe zvláště na praktické zvládnutí pro jednotlivé činnosti a výrobky
- účastníci pracují podle zpracovaných metodických postupů pro jednotlivé činnosti a výrobky

5. Klíčové kompetence

kompetence pracovní:

- účastník si dokáže zorganizovat pracovní prostor a postup práce a práci dokončit.

- naučí se základům kreativní tvorby a umí získaných poznatků využít.
- umí samostatně a tvořivě přemýšlet a pracovat.
- získá pozitivní vztah k umění a řemeslu, rukodělným technikám.

kompetence k učení:

- účastník využívá při řešení úkolů ty postupy, které se mu osvědčily. Není-li mu něco srozumitelné, nebojí se zeptat či požádat o vysvětlení. Umí uvést příklady, jak může získané poznatky využít v osobním životě. Propojuje nově získané poznatky s předchozími zkušenostmi.

kompetence sociální a personální:

- dokáže spolupracovat s ostatními a respektovat jejich prostor.

kompetence volnočasové:

- dokáže vhodně trávit a využívat svůj volný čas

Hra slouží jako motivace při většině výtvarných činností, nic trvalého při ní nevzniká, ale pomáhá nám nalézt cestu k výtvarné tvořivosti, otvírá bránu fantazie. Díky hře zesílíme prožitky dítěte a lépe ho seznámíme s novými tématy, výtvarnými technikami a materiály.

Využíváme dramatické hry – zahrajeme si divadlo, zazpíváme písničku, zatancujeme si, přeměníme se v moře, zvířata, pohádkové bytosti. Zapojíme smysly, napodobujeme šumění moře, hlasy zvířat, zkoušíme se vyjadřovat pantomimou. Místo tu mají hry symbolické – různé předměty, pohyby symbolizují věci jiné. Hry doplňujeme jinými formami motivace – čteme si ukázky pohádek, básní a příběhů, prohlížíme si obrázky a ilustrace, posloucháme hudbu.

Po motivaci přistoupíme k výtvarné tvorbě, můžeme si vybrat určitou techniku nebo experimentovat s rozličnými materiály a nástroji. Při samotné tvorbě rozvíjíme fantazii, kreativitu, pozorovací schopnosti a hlavně vkus dítěte. Vzniká konkrétní, skutečné dílko, ve kterém se projeví duše autora. V závěru hodiny je důležité výtvarné práce vystavit, společně prohlédnout a zhodnotit. Každý má prostor k tomu, aby se vyjádřil, svou nebo práci ostatních zhodnotil, řekl, co se mu líbí, co se mu povedlo, co ne.⁷

⁷ VONDROVÁ, P., *Výtvarné techniky pro děti*, str. 10.

2. 2. KERAMIKA

Hlína jako přírodní materiál má své charakteristické vlastnosti a kvality. Připomeneme si využívání hlíny v minulosti. Poznáme přírodní zdroje materiálů, pomůcky a nástroje vhodné pro práci s keramickou hlínou. Vlastnosti materiálů musíme respektovat. Způsoby zpracování materiálu volíme vždy s ohledem na věk dětí a k jejich fyzické schopnosti. Pro modelování je nejvhodnější sochařská hlína, je měkká a tvárná, dobře se spojuje a drží vymodelovaný tvar. Modelujeme vždy jen z dobře zpracované hlíny, hnětením z ní odstraníme vzduchové bubliny. Správně zpracovaná hlína se nelepí na ruce a netrhá se. Modelujeme na plátěné podložce, hlínu tvarujeme oběma rukama, detaily lepíme šlikrem – řídkou kašičkou z hlíny a vody, spojované plochy nejprve zdrsníme škrabkou – vyškrabeme mřížku, tu potřeme šlikrem a obě části pak k sobě přitiskneme. Spoj můžeme zpevnit vtlačení tenkého hliněného válečku a místo pak vyhladit prsty nebo špachtlí. Při seznamování - hrách s hlínou postupujeme od jednoduchých úkonů jako je hnětení, mačkání, válení, natloukání hliněné hroudy, vyhlazování a vyrývání povrchu hlíny vrypy nebo otisky ke složitějším - modelování, výroby z plátů nebo válečků. Snažíme se rozvíjet fantazii a konstrukční schopnosti dětí, naučíme děti pracovat s kovovým očkem a se špachtlemi, dbáme na to, aby byla při modelování a při vybírání hlíny očkem, dodržena stejná tloušťka stěn. U nádob a u hrnků modelujeme ucha a úchytky zvlášť a k nádobě je pak lepíme pomocí mřížky a šlikru. Po zavadnutí výrobku můžeme jeho povrch ozdobit rytou kresbou, prořezáváním nebo nalepením detailů vytvořených z hliněných plátků či válečků.

Děti i dospělí rádi modelují zvířecí i lidské figury, rádi si hrají s hlínou, je příjemná, měkká a tvárná, rádi ji hladí, vytahují a mazlí se s ní. Radují se, když jim pod rukama vyrůstá malá postavička, které pak mohou dotvořit srst, oči, fousky a čumáček nebo hliněnou postavičku obléci do šatů a bot, vytvořit jí vlásky a obličej. Pohádkové postavy a sportovci – lyžaři, bobaři, jsou jedni z nejoblíbenějších motivů. Také modelování reliéfu se těší velké oblibě. Prostě práce s keramickou hlínou a pocit „stvořitele“ je výjimečný a nenahraditelný, asi proto to všechny tak baví a naplňuje.

„Modelování z klasických materiálů – sochařská a keramická hlína, sádra, dřevo aj.

Hmatovou a zrakovou citlivost a představivost, nezbytnou pro postižení tvarů a proporcí předmětů, procvičujeme modelováním. Rozlišujeme při tom dva způsoby práce: Modelační (plastický) způsob spočívá v nanášení hmoty na jádro a uplatňujeme jej např. při práci s hlínou, sádrou, plastelínou aj.

Skulptivní (sochařský) způsob spočívá v odebírání hmoty z jádra a uplatňujeme jej např. při opracování bloku sádry, dřeva, pórobetonu aj. 2)“⁸

1. Výchovně vzdělávací cíl

- osvojení základních pracovních návyků a dovedností při práci s keramickou hlinou
- naučit se základním znalostem a řemeslným dovednostem
- dát možnost k rozvoji citu pro materiál, rozvoji smyslového vnímání, kreativity a fantazie
- vytvořit kladný vztah k výtvarnému umění
- dbát na bezpečnost a hygienu při práci
- učit se aktivně relaxovat

2. Obsah činnosti

V DDM pracují tři zájmové útvary Keramiky, do dvou kroužků docházejí děti ze ZŠ mladšího a staršího věku a třetí kroužek navštěvují děti předškolního, školního věku i dospělí. Tato skupina je nejvíce věkově rozdílná, ale spolupráce a kamarádství funguje stejně dobře.

Obsah činnosti je rozplánován na celý školní rok, postupuje se od základů, jednoduchých činností až po složitě. Tady se mnohem více uplatňuje osobitý přístup, děti, které už navštěvují kroužek několik let, mohou pracovat samostatně a na složitějších a větších věcech. Tady mohou ukázat svůj tvořivý přístup, vytrvalost a soustavnost při plnění zadaného úkolu nebo při vlastní tvorbě.

3. Očekávané výstupy

- člen kroužku se orientuje v přírodních materiálech, uvědomuje si vztah člověka a přírody, ví, že je součástí přírody a snaží se k ní vhodně chovat
- poznává a orientuje se v pomůckách ke zpracování hlíny, postupně dokáže pomůcky samostatně používat
- nejdříve s dopomocí, postupně samostatně ovládá jednoduché práce s hlinou, tvůrčí dovednosti sám používá při vlastní práci
- dokáže dekorovat výrobky plastickým zdobením a správně použít engoby a glazury
- s pomocí pedagoga ovládá zakládání do vypalovací pece

⁸ NEDVĚDOVÁ, Z., ZATLOUKALOVÁ, I., *Výtvarná tvorba*, str. 121.

4. Metody práce

klasické – vysvětlování, ukázka, předvádění, napodobování, instruktáž, vlastní tvorba

aktivizující – hra, rozhovor, řešení problému

5. Klíčové kompetence

kompetence pracovní:

- naučí se základům výtvarné tvorby a umí získaných poznatků využít, dodržuje pravidla bezpečnosti při práci s různými materiály a náčiním, pracuje úsporně, dbá na to, aby chránil zdraví své i ostatních, uvědomuje si, jaké pracovní činnosti mu jdou dobře, které ho těší, poznává možnosti uplatnění vlastních schopností a dovedností, využívá je v různých činnostech

kompetence komunikativní:

- snaží se vyjadřovat své myšlenky, pocity a nálady prostřednictvím výtvarné činnosti
- hovoří o své práci i o práci druhých
- dokáže spolupracovat s ostatními a respektovat jejich prostor

kompetence k řešení problémů:

- umí se samostatně rozhodovat a plánovat pracovní postup
- umí tvořivě přemýšlet a pracovat

kompetence k učení:

- umí vhodně používat pracovní postupy a výtvarné techniky
- rozvíjíme u členů estetické vnímání a představivost

kompetence občanské:

- prezentací výrobků vedeme členy k aktivnímu přispění ke kulturnímu životu v místě bydliště a okolí

kompetence volnočasové:

- umí vhodně trávit a využívat svůj volný čas

viz. 8.10. příloha

2. 3. KRESBA A MALBA

je výtvarný kroužek určený pro děti školního věku. Učí se zde výtvarné techniky kresbu, malbu a práci s materiálem. Je to hlubší příprava zvláště pro ty zájemce, kteří se chtějí výtvarné tvorbě věnovat i nadále, např. na středních uměleckých školách.

1. Výchovně vzdělávací cíl

- Seznámení a práce se základními znalostmi a dovednostmi ve výtvarném oboru
- Rozvoj tvůrčích schopností a fantazie
- Rozvoj smyslového vnímání a kreativity
- Vytvořit kladný vztah k výtvarnému umění
- Zaměření na vytrvalost a soustavnost při plnění zadaného úkolu

2. Obsah činnosti

- Děti by se měly naučit základům kreslení a malování, míchání barev, stínování, umístění do formátu
- Nebát se improvizovat s barvami
- Rozvíjet fantazii, tvořivost, podporovat kladný vztah k výtvarnému umění
- Naučit se komunikovat, nebát se neúspěchu, umět se zeptat, říct o pomoc

3. Očekávané výstupy

- Dítě zvládá základy kresby a malby
- Získá možnosti využití netradičních materiálů k výtvarné činnosti
- Uvědomuje si vztah člověka a přírody – člověk je součástí přírody
- Pracuje s dopomocí – nápodobou, později samostatně, praktické dovednosti samo uplatňuje při vlastní práci
- Rozvíjí své praktické dovednosti, orientuje se v základních technikách a postupně je prakticky zvládá
- Využívá své práce v osobním životě, k aktivnímu odpočinku a rozvoji estetického prostředí ve svém okolí

4. Metody práce

- Vysvětlování, ukázka, napodobování
- Aktivizující – hra, soutěž, dárek

5. Klíčové kompetence

Kompetence k učení:

- dítě se učí komunikovat a pracovat
- tvoří a přemýšlí s pomocí pedagoga
- naučí se základům výtvarné tvorby a samostatně pracuje a experimentuje s výtvarnými materiály
- rozvíjí estetické vnímání a představivost

Kompetence pracovní:

- bezpečně a účinně užívá materiály, nástroje a vybavení
- dodržuje vymezená pravidla
- dokáže dodržet pracovní postup a práci dokončit

Kompetence sociální a personální:

- dítě spolupracuje ve skupině s ostatními, respektuje jejich prostor a přispívá k řešení daného úkolu
- získá pozitivní vztah k umění a k řemeslu

Kompetence občanské:

- respektuje, oceňuje a chrání naše národní tradice, zvyky – kulturní a historické dědictví
- přispívá ke kulturnímu životu ve městě

2. 4. PASTELKA

Je výtvarný kroužek pro děti od 5 let, ale navštěvují ji i děti mladšího školního věku. Jsou to vesměs děti, které tady začaly pracovat už jako předškoláci. Jsou šikovné, našly si tu kamarády nebo pokračují s mladšími sourozenci. Práce je tu hodně kreativní, děti se tu formou her seznámí a naučí pracovat a hrát si v kolektivu, postupně ztratí ostych a všechny se zapojují do činnosti. Naučí se tu základům kresby a malby, práce s papírem a drobným materiálem, stříhat, lepit, skládat i modelovat, seznámí se s prací s keramickou hlinou. Výtvarné práce se střídají pohybovou činností, zahrajeme si hry, divadlo, zazpíváme si nebo vyprávíme zážitky.

1. Výchovně vzdělávací cíl

- seznámení s dětmi, zapojení se do kolektivu
- osvojit si základní dovednosti a znalosti ve výtvarném oboru
- umožnit rozvoj kreativity a fantazie
- utvářet kladný vztah k výtvarnému umění a k tradicím a zvykům

2. Obsah činnosti je dán tématickým plánem

září - kresba – ilustrace

říjen - kresba – frotáž, práce s papírem, vytrhávání, skládání, lepení, stříhání

- práce s keramickou hlinou – modelování

- práce s drobným materiálem – přírodninami, navlékání, lepení

listopad - kresba, malba, kombinovaná technika – ilustrace

- lidové zvyky a tradice – práce s papírem a drobným materiálem

prosinec - práce keramickou hlinou – glazování

- vánoční zvyky a tradice – práce s drobným materiálem

- společná návštěva výstavy, PF 2015

leden - lidové zvyky a tradice

- kresba, malba, kombinovaná technika

- práce s papírem - origami

únor - ilustrace k textu – samostatný výběr techniky

- Podmořský svět očima dětí – výtvarná soutěž

březen - společná návštěva výstavy „Mystic“

- práce s papírem a drobným materiálem

- Stříbrská lampa 2015 – výtvarná soutěž

duben - velikonoční zvyky a tradice

- práce s keramickou hlinou – modelování, glazování

- kresba, malba, kombinovaná technika

květen - práce s papírem a drobným materiálem „Den matek“

- kresba v pleněru „Komín s čápy“

- společná návštěva výstavy „ Stříbrská lampa 2015“

červen - společná návštěva cukrárny, procházka městem, hry,

- rozloučení před prázdninami

3. Očekávané výstupy

- Dítě se zapojilo do kolektivu, dokáže spolupracovat s kamarády
- Umí pracovat samostatně, zvládne práci s nůžkami a lepidlem
- Naučí se základy kresby, malby a modelování
- Získá možnosti využití netradičních materiálů k výtvarné činnosti

4. Metody práce

- Vysvětlování, ukázka, napodobování
- Aktivizující – hra soutěž, dárek pro rodiče

5. Klíčové kompetence

Kompetence k učení:

- dítě se naučí komunikovat a pracovat
- tvoří a přemýšlí s pomocí pedagoga, později už samostatně
- naučí se základům výtvarné tvorby a dále je využívá

Kompetence pracovní:

- bezpečně a účinně užívá materiály, nástroje a vybavení
- dodržuje vymezená pravidla, dokáže dodržet pracovní postup a práci dokončit

Kompetence sociální a personální:

- umí spolupracovat s ostatními a respektuje jejich prostor
- podílí se na příjemné atmosféře v kolektivu
- získá pozitivní vztah k umění a k řemeslu

Kompetence komunikativní

- dokáže vyjádřit své pocity a nálady
- obohacuje si slovní projev o odborné termíny z výtvarné oblasti
- dbá na kultivovaný projev

3. Průběh konkrétního setkání

3. 1. PRÁCE S PAPÍREM – „JARO“

Obsah: Na základě zkušenosti nakreslit, vystříhat a nalepit jarní květiny a zvířata jako dekoraci na výzdobu oken a interiéru DDM.

Pomůcky a materiál:

Živé květiny, obrázky květin, barevné papíry, tvrdý karton, tužky, pastelky, nůžky, gumová lepicí hmota.

Průběh zájmového útvaru:

Motivace:

1. Přinesla jsem kytičku sněžek ze zahrady, dám ji do vázy.
2. Začneme si povídat o jaru, jak dětem doma začínají rozkvétat květiny, sněženky, modřence, krokusy, tulipány, narcisy.
3. Řekneme si básničky a zazpíváme písničky o květinách a jaru.

Postup práce:

1. Nakreslíme obrázek podle skutečných sněženek.
2. Nakreslíme květiny podle paměti nebo obrázků z knih.
3. Zjednodušíme kresbu a překreslíme květiny na tvrdý karton.
4. Vystříháme šablony květů a listů.
5. Na barevný papír obkreslíme šablony.
6. Opatrně vystříháme květiny, dbáme přitom na bezpečnost práce, zopakujeme si, jak podáváme nůžky, jak s nimi pracujeme, abychom neublížili sobě ani neohrozili ostatní, pracujeme soustředěně a přesně.
7. Uklidíme si odstřížky a zbytky barevného papíru.
8. Na podložce nalepujeme květiny na proužky zeleného papíru. Aranžujeme tak, aby květiny připomínaly rozkvetlou zahrádku.
9. Proužky květin sestavíme na stoly, kdo je hotový, nakreslí podle vlastní fantazie mláďata domácích zvířátek – kočky, psy, hříbata, ale i ptáčky – posly jara.
10. Hotové práce zhodnotíme, jak se komu líbí a nalepíme na okna, nástěnky a zakomponujeme do interiéru DDM.

Cíl:

Rozvoj fantazie, utužení zručnosti, přesnosti ve stříhání, pečlivosti a čistotě lepení. Zkrášlení DDM.

Děti pracují ve dvojicích a na závěr ve skupině společně aranžují jednotlivé pásy květin a zvířátek.

3. 2. ZVYKY A TRADICE

Co to je tradice?

„Souhrn ustálených zvyklostí, obyčejů, uchovávaných pokoleními, názorů a myšlenek přecházejících z generace na generaci.“⁹

Lidé se vždycky toužili scházet, organizovat, spolčovat. Ve městě Stříbře také vznikají různé novodobé oslavy a svátky. K dlouhodobým slavnostem patří oslava dne dětí, kterou pořádají různé organizace: hasiči, TJ Baník i DDM. Většinou se oslavy konají na stadionu. Kromě sportovních akcí, je tu i plno stánků a atrakcí, mezi nimi i náš s výtvarnou tematikou. Každý rok vyrábíme něco jiného, jednou tvoříme zápichy z včelího vosku a plošné loutky včelky Máji a Vilíka, podruhé pomocí ubruskové techniky zdobíme kamínky. Mezi nejoblíbenější atrakce patří každoročně malování na obličej.

Novodobou tradicí se po roce 1989 staly městské slavnosti v červnu a na podzim Dny evropského dědictví. Město, městské muzeum a MKS připravují na tyto oslavy bohatý program. DDM tu nikdy nechybí, vloni jsme v minoritských zahradách měli stánek, kde si děti nakreslily obrázek, který jsme pak zalisovali do šperku a ten si každý odnesl domů. Dále si mohly děti vyrobit loutku v čínském stylu.

Další tradicí je zahájení adventu, na náměstí je postaven veliký vánoční strom, u kterého se zpívají koledy, v povzdálí se hraje divadlo o narození Krista. Všechny děti mají příležitost vyrobit vlastnoručně ozdoby – anděly, hvězdy, řetězy a jiné ozdoby – a pak je společně zavěsit na strom, ten pak zdobí mazhauz radnice. Společně s dětmi se této akce každoročně zúčastňujeme, vyrábíme ozdoby, zdobíme stromek a ještě prodáváme keramické výrobky s vánoční tematikou. Za utržené peníze děláme radost dlouhodobě nemocným dětem.

Vánočními a velikonočními tradicemi se nejvíce zabýváme ve výtvarných dílnách pro veřejnost i v kroužcích DDM. Na Vánoce jsme vyráběli tradiční ozdoby z včelího vosku, pomocí silikonových forem jsme odlévali svíčky, ozdoby a betlémy. Viz. obr. č.

Na Velikonoce nás čekala tvořivá dílna z keramiky, kde se vedle kraslic modelovali kuřátka, zajíčci a beránci. Velikonoční náladu si všichni podrželi až do příští dílny, kdy jsme vypálené výrobky glazovali. Viz. obr. č.

K místním tradicím se přidala výstava Stříbrská lampa, kterou pořádá spolu se ZŠ Mánesova, městem, hornicko-historickým spolkem, muzeem i DDM. Jedním z námětů byly stříbrské

⁹ KLIMEŠ. L., *Slovník cizích slov*, str. 738.

pověsti, které vyšly několikrát knižně. Kniha Miroslava Cvrka st. Stříbrské pověsti aneb Duchmaus a jeho podivuhodní přátelé mi sloužila jako předloha a motivace k výtvarným činnostem. Meluzína byla žena jednoho rytíře, šest dní v týdnu měla lidskou podobu a sedmý den byla napůl ženou a napůl rybou. Muž ji tajně sledoval a vyděsil se, když se změnila ve vítr. Ona se lekla a vyloudila ze sebe takový křik. Od té doby se říká, že Meluzína kvílí a nařiká, když se jako vítr prohání domem. Na okno ji sypou krupici, ze které maminka vařila kaši. Viz. obr. č. Karlička – suchá jehla

Duchmaus byl nevelký skřet s lysou hlavou (v motivaci vysvětluji dětem, co je lysá hlava) podobnou koňské, s šedou tváří, s drobným tělíčkem, na ruku měl po šesti prstech a na zádech veliký hrb. Býval zahalen plachetkou. Nosil železnou hůl, s kterou dokázal lámat skály.

Miroslav Cvrk st. popisuje poutavě příběhy podivuhodných postav, které žily, možná ještě žijí v důlních štolách, ale i doma nebo v okolí nedaleko nás.

Drobná knížka s ilustracemi bývalého gymnazijního profesora pana Karla Sýkory byla motivací několika výtvarných hodin, kde děti různými technikami ztvárňovaly své představy. Ať to byla kresba, malba, suchá jehla, vymývaná klovatina, kombinovaná technika nebo modelování z keramické hlíny. Jeden obrovský asi půlmetrový keramický Duchmaus z naší pece zdobí stříbrnou štolu Prokop. Františka Fráňová ho vymodelovala na keramickém kroužku a my jsme ho s dětmi a velkým průvodem rodičů a přátel, s připraveným pásmem – složenou písničkou a tancem – předali představitelům hornicko-historického spolku do štol Prokop. Viz. obr. č.

Wechslbuta byla škaredá ženština na způsob čarodějnice, která své malé nestvůře zaměňovala za krásné a hodné děti, které matky nechaly bez dozoru. Matky mohly chránit své děti zastrčeným růžencem (zeptám se, co je růženec, vysvětlím), nebo nůžkami v zavinovačce (Udělal by to dnes matky? Ne, je to nebezpečné.) Na kroužku děti tvořily kombinovanou technikou Wechslbutu, kresbu doplnily koláží, inspirovanou Jiřím Kolářem. Nejzdařilejší práce byla Denisky Hruškové, kterou napadla podoba s polednicí K. J. Erbena. Viz. obr. č.

Šrákal je skřítek, který bydlí s lidmi v domě. Je to malý chlapík s rozčuchanou kšticí a splývavých šatech. Rád schovává různé předměty, které nejsou uklizené na svém místě. (Také se vám doma něco ztratilo? Hračky, klíče, mobil.). Dříve se při přestavbách domů našlo třeba za pecí mnoho zajímavých věcí - lidé věřili, že to schoval Šrákal. Viz. obr. č. – vymývaná klovatina – kresba lepidlem, vybarvená suchým pastelem a závěrečné vymytí pod tekoucí vodou a fixace lakem na vlasy.

Ve Stříbře je také plno zajímavých pamětihodností, kromě světoznámé překrásné renesanční

radnice¹⁰ je tu i starobylý kamenný dvouobloukový most přes řeku Mži s mostní brankou. Při pohledu na město se v pozadí branky tyčí kostel Všetech svatých. Na nově zrekonstruovaném náměstí je vyznačena Zlatá stezka – Via Carolina, kterou se jezdívало do Norinberka. Uprostřed náměstí je morový sloup se sousoším Panny Marie, celkem je ve Stříbře zapsáno 23 památek. Nesmíme opomenout Husitskou baštu, Koubkovu branku, Židovskou branku a kostelík sv. Petra. Přečrásné jsou také klášterní minoritské zahrady, k novodobým zajímavostem patří 13. poledník a milník, věnovaný Jakoubkovi ze Stříbra.¹¹

4. Výtvarné techniky

Různé podoby umění oslovují každého z nás už od doby, kdy jsme začali vnímat okolní svět – čili od raného dětství.

„Dítě se s nimi setkává na ulicích při cestě do školky, nebo když doprovází své rodiče do obchodů, restaurací, bank, sleduje televizi, prohlíží si nejrůznější časopisy. Ať chce nebo nechce, vidí ohromné reklamy nejen v supermarketech a hypermarketech, ale i u dálnic a silnic, může však obdivovat i sochařská díla v městských ulicích a parcích. Je vhodné učit děti rozeznávat kvalitní autorskou tvorbu a od útlého věku je přiměřeným způsobem seznamovat se současnými uměleckými díly, se základy dějin a teorie moderního umění.

Učitelky a učitelé v mateřských a základních školách nebo rodiče, kteří chtějí rozvíjet výtvarné a tvůrčí vlohы svého dítěte, se mohou inspirovat díly vybraných umělců, kteří používají méně obvyklé techniky.

Výtvarné lekce nejmenších dětí mohou být ovlivněny podněty, které přicházejí z profesionálního výtvarného umění. Přiměřené setkávání dětí s uměním 20. století je pro ně přínosem. Poznávají rozmanité styly práce s barvou, liniemi, tvárnou hmotou. Učí se novým výtvarným technikám i kreativní tvorbě s neobvyklým materiálem. Vizuálním kontaktem s obrazy, objekty, plastikami – nejen přímým, ale i z uměleckých publikací – získává dítě vztah k umění. Během 20. století se objevily nové výtvarné směry, techniky i témata. Došlo k významným změnám v oblasti malířství, architektury, designu, fotografie. Střídají se funkcionalisticky založené styly se styly, kladoucími důraz na hravost a barevnost.

Spontaneita dítěte předškolního i nižšího školního věku je pro seznamování se soudobým

¹⁰ LÍBAL, D., *Historický věstník Stříbrska, Obnova historické radnice*, str. 22.

¹¹ BYZTRICKÝ, V., RUBÁŠOVÁ, K., *Stříbro do roku 2000 aneb dějiny jednoho města*, str. 11-13.

uměním výhodou. Dítě chce neustále poznávat nové věci, nebojí se experimentovat. V tomto věku si velmi dobře zapamatuje nové informace i z výtvarné historie či teorie. Základy, které tak získá, se mohou stát odrazovými body pro jeho budoucí vztah k výtvarnému umění, estetice a umění vůbec.“¹²

4.1. KRESBA

„Kresba je základem malířství,“ řekl už kdysi dávno Michelangelo. Kresba patří k nejstarším výtvarným projevům člověka. Kreslení čarami – liniemi sahá až do předhistorické doby, kdy jeskynní lidé s neuvěřitelnou přesností zachycovali podoby zvířat. Používali barevné hlinky a zuhelnatělé větve ze svých ohnišť. Kresba prošla dlouhým vývojem od pravěkých skalních obrazců a rytin na kostech zvířat až po její současné pojetí. Zůstává základem téměř každé výtvarné činnosti.

„Malíř si předkresluje kompozici obrazu, sochař v přípravných kresbách hledá podobu sochy, architekt skicuje interiér domu, designer kreslí představu budoucího modelu. Kresba není jen pomůckou, prvotním záznamem pro další zpracování, může být i samostatným uměleckým dílem. Kresbou rozumíme zobrazení na ploše pomocí linií a jiných kresebných stop, kterými mohou být různé body, rozpité, rozmazané nebo ryté linie, kaňky zádrhy apod. Kresebný účinek umocňují nepokreslené plochy i barva a struktura podkladu, na kterém je kresba provedena.“¹³

Ke kresbě se používají především papíry a kartony, které mají vhodně upravený povrch, těch je dnes na trhu dostatek. Může být použit také balicí papír, kreslicí karton nebo barevné přírodní papíry s nehlazeným povrchem. Pro perokresbu se používá kladívkový papír nebo grafické papíry, které mají dobře upravený povrch.

„Strojově vyráběný papír má určité fyzikální vlastnosti, s nimiž je třeba při jeho používání počítat. Je to především směr vláknů, který způsobuje, že se papír lépe přehýbá rovnoběžně se směrem vláken než kolmo na ně. To můžeme zjistit např. tak, že list papíru přeložíme přes okraj stolu v obou směrech: papír se lépe ohne, když jsou vlákna rovnoběžně s hranou stolu. Tímto směrem, tedy směrem s vlákny, se dá papír roztrhnout dost rovně, ale napříč vláknům se trhá velmi špatně. Na druhém místě je to dvojstrannost papíru, tedy rozdíl mezi vrchní a

¹² VONDRŮVÁ, P., *Výtvarné techniky pro děti*, str. 9.

¹³ NEDVĚDOVÁ, Z., ZATLOUKALOVÁ, I., *Výtvarná tvorba*, str. 23.

spodní stranou, mezi stranou síťovou a plstěnou. Síťová strana je drsnější, je „otevřená“ a pórovitá, protože je na ni otisknuta struktura sítě. Rozdíl mezi oběma stranami je viditelný. Do prodeje se dostává papír rozřezaný na normalizované formáty od formátu A 0, který má plochu 1 m², až po formáty A 6 malých bloků.

Normalizované formáty mají tyto rozměry:	
A 0 čtyřnásobný arch	841 x 1 189 mm
A 1 dvojnásobný arch	594 x 841 mm
A 2 arch	420 x 594 mm
A 3 půlarch	297 x 420 mm
A 4 čtvrtarch	210 x 297 mm
A 5 list	148 x 210 mm
A 6 půllist	105 x 148 mm
A 7 čtvrtlist	74 x 105 mm

Další formáty vznikají dělením předcházejícího vždy na polovinu. Kromě formátu řady A se používají i formáty řady B a C. Ve výtvarné práci není však norma závazná a umělec si může zvolit jakýkoliv formát, který odpovídá jeho výtvarnému záměru.“¹⁴

Kresebná linie má mnoho podob, od tenké čáry po silnou robustní stopu. Může v nás vyvolávat i určité pocity, př. cvičení „ Jak jde čára na procházku“ – z bodu vzniká čára-linie, ta jde, kráčí pomalu, rozvážně, občas zastaví a rozhlíží se, vrací se, pak se zaraduje a poskočí si, zatančí a v klidu se vrací tam, odkud přišla. Nebo čáru někdo honí, utíká, kličkuje, zamotává se, je neklidná, zmatená, skáče z místa na místo, nakonec se unavená schoulí v rohu papíru.

Plynulá linie v nás vzbuzuje klid a pohodu. Energeticky vedená čára vyvolává vzrušení, nejistotu nebo napětí. Nezkušený kreslíř se většinou bojí, čáru nastavují po krátkých úsecích, často gumují, a protože neovládají změnu tlaku ruky na kresebný nástroj, kreslí linie stejně silné. Aby kresba byla svěží a působila příjemně, je třeba správně používat kresebné nástroje a materiály – zvládnout techniku kresby. Je důležité mít uvolněnou ruku, před začátkem práce ji ještě můžeme uvolnit rozcvičením – krouživými pohyby, Tužku – kresebný nástroj držíme ve volně natažené paži špetkou prstů tak, aby jeho opačný konec směřoval do dlaně. Sedíme-li, držíme tužku, rudku, uhel aj. lehce, dál od kreslicího hrotu, přitlakem ovlivňujeme stopu, ruku si lehce opíráme o hranu stolu.

¹⁴ BARTKO. O., BRADOVÁ. Z., KOCURKOVÁ.J., *VV v1.a 2. roč. SPgŠ*, str. 28.

Kreslicí materiály

- Tuha je jedním z nejstarších známých materiálů, ale v podobě, v jaké se používá dnes, je známa až od konce 18. století. Tuha se prodává v dřevěném obalu jako tužka nebo jako tyčinka do kovového krejónu. Tuha zanechává měkkou stopu, její sílu a hustotu můžeme měnit změnou tlaku. Pro kresbu jsou vhodné tuhy měkké, značené č. 1, 2B až 6B. Oblíbené jsou i tužky barevné – pastelky. Jsou k dostání v bohaté barevné škále odstínů a vyrábějí se speciálně upravené pro kresbu na sklo, porcelán i sklo. Oblíbené jsou i pastelky aquarellové, které se po dokončení kresby rozmývají pomocí štětce čistou vodou. Děti, které se obávají práce s vodovými barvami, tak nenásilnou formou přecházejí pozvolna od kresby k malbě.

- Uhel přírodní je křehká větvička z měkkého dřeva pálená bez přístupu vzduchu, uhel umělý je lisovaná tyčinka – uhelný prach s pojidlem. Uhel zanechává černou sametovou stopu, podle použité suroviny má různou tvrdost. Kresbu uhlím je třeba fixovat fixativem či lakem na vlasy nebo lavírovat vodou.

- Rudka je přírodní železitá hlinka, nejčastěji bývá červenohnědá. Zanechává tvrdší suchou stopu, kresba se nemusí fixovat. Rudku i uhel lze vložit do silného krejón, s nímž se lépe pracuje – nešpiní se prsty a lépe se drží.

- Pastely se vyrábějí z práškových barev různých odstínů lisováním. Podle druhu použitého pojiva může být voskový, suchý nebo olejový.

- Tuš je nejpoužívanější mokrá kreslicí materiál, je buď třecí – vyrábí se ze sazí, které vznikly z nedokonalého spalování sezamového oleje, nebo tekutá tuš – ta se vyrábí z jemných olejových sazí a šelakového mýdla.

- Barevné inkousty se vyrábí z anilínových barviv.

- Fixy jsou plstěné tužky, zasazené do obalu z plastické hmoty, jsou vhodné spíše na dekorativní práce.

- Pera jsou nejvhodnější měkká, kreslíme vždy přímo, nejlépe na kladívkový papír, pera si můžeme vyrobit sami z kousku suchého rákosu, vyschlého husího brku nebo seříznuté špejle. Konec brka šikmo seřízneme a špičku uprostřed po délce nařízíme, aby tuš dobře stékala na papír. Perokresba bývá často spojena s kolorováním nebo lavírováním.

- Štětce používáme kulaté i ploché, dnes jsou na trhu v různých velikostech i kvalitě. Štětcová kresba vyžaduje svěžest a rychlost.

- Z netradičních kresebných nástrojů uvedeme např.: špejli, dřívko, prst, niť, houbička, hřebínek, hřebík, jehla, kamínek,...

Jak kreslit?

Univerzální postup neexistuje, každý má nebo si časem najde svůj vlastní způsob kresby, každý je svým způsobem jedinečný a má i svůj osobitý rukopis.

Vhodný formát papíru volíme podle námětu a kresebného nástroje. Při kresbě vždy postupujeme od celku k detailům. Nejprve si zakreslíme nejbližší a nejvyšší bod, obraz si rozvrhneme do formátu a správný tvar hledáme i více čarami. Při práci občas přimhouříme oči, abychom viděli kresbu méně zřetelnou, občas odstoupíme kousek dál – tím lépe uvidíme nedostatky. Kresbou můžeme zachytit nejen to, co vidíme, ale i naše představy a sny, pocity a myšlenky.

Při kresbě pracujeme na dvojrozměrné ploše, třetí rozměr – iluzi objemu, prostoru musíme vyjádřit kresebně – buď lineární kresbou, nebo stínováním. Stínovat můžeme šrafováním, řazením nebo křížením různě hustých čar nebo bodů, tónováním – roztírání uhlu nebo pastelu, lavírováním – stínování několika odstíny barvy, kterou jsme kreslili, kolorováním – zvýraznění kresby několika barvami.

Prostor na ploše vyjadřujeme také pomocí perspektivy. Nejrozšířenější je lineární sbíhavá perspektiva. Měli bychom si zapamatovat několik důležitých pravidel.

„Jednoúběžníková perspektiva se projevuje u věcí, které jsou rovnoběžné s rovinou obrazu, se vzrůstající vzdáleností se předměty zdánlivě zmenšují a rovnoběžky kolmé k rovině obrazu se sbíhají, zatímco rovnoběžky paralelní s rovinou obrazu zůstávají rovnoběžné.

1) Čím jsou předměty vzdálenější, tím vypadají menší, nakonec se jeví tak malé, že úplně zmizí z dohledu.

2) Se vzrůstající vzdáleností se rovnoběžky vedoucí od nás zdánlivě vzájemně přibližují. Když nakonec dosáhnou bodu, ve kterém předměty mizí z dohledu (tzv. úběžníku), zdá se, že se spojují.

3) Tvar a úhly totožného předmětu se mění v závislosti na tom, odkud jej pozorujeme. Pokud se díváme zepředu tak, že to je rovnoběžné s rovinou obrazu, linie budou vypadat vodorovně. Pokud vidíme více než jednu stranu, budou vypadat vodorovně pouze ty vodorovné linie, které se kryjí s rovinou našeho pohledu: všechny ostatní linie se budou jevit šikmé.

Válce a elipsy – horní a spodní podstava každého válce je kruhová: viděno v perspektivě se kruhy stávají elipsami. Nakolik bude elipsa zploštělá nebo okrouhlá, však závisí na úhlu, ze kterého se na ni díváte!

Dvojúběžníková perspektiva

Jestliže vidíme dvě strany objektu, musíme použít dvojúběžníkovou perspektivu. Každá strana je k nám natočena v jiném úhlu a má svůj vlastní úběžník. Rovnoběžky, které se sbíhají do

jednoho úběžníku, budou mít na každé straně jiný sklon. Tím, že si stanovíme úběžník pro každou stranu a protáhneme všechny rovnoběžné linie kresebného objektu tak, aby se v těchto bodech setkaly, získáme správný úhel sklonu těchto linií. Čím jsou předměty vzdálenější, tím se také zdají být světlejší. Tento jev se nazývá vzdušná perspektiva.“¹⁵

Dále je důležité vědět, že horizont je myšlená vodorovná čára v úrovni našich očí. Tvar a úhly zobrazovaného předmětu se mění v závislosti na tom, odkud je pozorujeme. Když budeme kreslit určitý předmět, pomůžeme si tzv. vizováním. Tužku – vizovátka, držíme v najaté ruce, jedno oko přimhouříme a palcem na něm odměřujeme potřebné délky.

Kresbě a malbě klasických námětů jako je zátiší, portrét, postava nebo krajina se podrobněji věnují na kroužku Kresby a malby. Na ostatních výtvarných kroužcích pracujeme s členy spíše formou her, s mnohými výtvarnými technikami se tu mají možnost seznámit, vyzkoušet si je a pak je dále rozvíjet podle individuálního zájmu. Tady je možnost individuálního přístupu k jednotlivcům a jejich osobní růst.

4.2. MALBA

Malba je výtvarná technika, která se vyjadřuje nebo na nás působí prostřednictvím barev. K malbě se používá převážně štětec nebo špachtle, mohou se použít i prsty.

U malých dětí jsou oblíbené tzv. prstové barvy – s těmi mohou děti malovat přímo i bez použití štětců.

Podle charakteru malby, použitých materiálů se malba dělí na: malbu na papír, kde se používají vodou ředitelné barvy – vodové barvy, akvarelové barvy, anilínové barvy, tempery

- malbu na plátno - dnes se v hojné míře používají akrylové barvy, dříve se převážně pracovalo s olejovými barvami, ale i dnes mezi nejčastěji používanou techniku patří olejomalba

- malba do vlhké omítky – freska, je jednou z oblíbených technik nástěnného malířství (al fresco), malba na suchou omítku (al secco) a jejich kombinaci (fresco – secco)

- malba bytu

¹⁵ SMITH. S., *Kurz kresby*, str. 40 – 42.

- malba sprejem na zed' (graffiti)
- malba na sklo
- malba na hedvábí
- písková malba

Dnes je díky různým technikám a technologiím vymezení názvů malířských technik složitější, dělí se většinou podle toho, jaké barvy jsou použity nebo jakou technikou jsou nanášeny.

Enkaustika je technika malování horkým voskem. Dnes patří k oblíbeným kreativním technikám malířství. Při této metodě je vosk nanášen enkaustickou žehličkou na papír.

Co je to barva?

„Pod pojmem barva rozumíme zrakový vjem, který vzniká podrážděním oční sítnice světlem různé vlnové délky. Barva je i každá látka, která má schopnost světlo určité vlnové látky odrážet a jiné pohlcovat. Odražené světelné paprsky při dopadu do oka dráždí sítnici, přesněji tyč dráždí sítnici, přesněji tyčinky a čípky sítnice, a tak vyvolávají pocit barvy.“¹⁶

Jednotlivé barvy se od sebe liší tónem, světlostí a sytostí. Tón barvy je vlastnost: žlutý, červený, zelený, modrý, modrofialový,... - udává kvalitu barvy.

„Tón barvy je závislý na dominantní vlnové délce světla, které vyvolává pocit barvy. Známe z fyziky, že lidské oko je schopno vnímat barevná světla vlnové délky 380 až 770 nanometrů, které nerozložené vnímáme jako bílé světlo a pouze rozložením na barevné spektrum vidíme jednotlivé barvy v pořadí červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá a fialová.“¹⁷

Světlé barvy odráží více světla než tmavé, žlutá je nejsvětlejší barva, fialová nejtmaší.

Sytost barvy je dána množstvím základního pigmentu v barvě.

V barevném spektru chybějí barvy purpurové, abychom alespoň částečně sjednotili pojmenování barev, určíme názvy 24 tónů, ty seřadíme do kruhu podle uspořádání ve spektru- musíme je doplnit barvami purpurovými.¹⁸ viz. 8.11. příloha

¹⁶ BARTKO. O., BRADOVÁ. Z., KOCURKOVÁ. J., *VV v1.a 2. roč. SPgŠ*, str. 48.

¹⁷ BARTKO. O., BRADOVÁ. Z., KOCURKOVÁ. J., *VV v1.a 2. roč. SPgŠ*, str. 48.

¹⁸ BARTKO. O., BRADOVÁ. Z., KOCURKOVÁ. J., *VV v1.a 2. roč. SPgŠ*, str. 48.

Co bychom měli vědět o barvách

Červená, modrá a žlutá jsou základní (primární) barvy.

Smícháním vždy dvou základních barev vzniknou barvy podvojně (sekundární):

červená + modrá = fialová, žlutá+ modrá = zelená, červená+ žlutá = oranžová

Barvy potrojně (terciální) vzniknou mísením podvojných barev: fialová+ oranžová = kaštanově hnědá, oranžová+ zelená = olivově zelená, fialová+ zelená = švestkově modrá

Barvy teplé – barvy ohně, kde převládá červenooranžový tón

Barvy studené – barvy zimy, kde převládá modrý tón

Barvy příbuzné – leží v barevném kruhu blízko nebo vedle sebe (žlutozelená, žlutá, žlutooranžová)

Barvy doplňkové (komplementární, kontrastní) – leží v barevném kruhu naproti sobě, např. žlutá – fialová, červená – zelená, oranžová – modrá

Pestré barvy – všechny kromě bílé, černé a odstínů šedé

Achromatické – nepestré barvy jsou bílá, šedá, černá

Lokální barva je barva předmětu nezměněná osvětlením ani tónem sousední barvy.¹⁹

Smícháním barev s bílou vznikají pastelové barvy: světle oranžová, světle modrofialová, ... s černou vznikají tmavší, kalnější barvy: tmavě červená, tmavě zelenětyrkysová - jsou to lomené odstíny čistých barev.

Když smícháme dvě barvy, které leží v barevném kruhu proti sobě (oranžová – modrá, zelená – žlutá, červená – tyrkysová) vznikne nám barva šedá, stejně jako smícháním barvy bílé a černé. Tyto dvojice se doplňují na neutrální šed', nazýváme je barvy komplementární neboli doplňkové.

Bílá a černá nejsou v barevném kruhu, protože mají zvláštní postavení.

„Bílé barevné světlo se dá rozložit na barevná světla spektra. Tak vznikly barvy spektrální nebo chromatické. Barevná světla lze opět složit na světlo bílé. Z toho je možno odvodit, že bílá barva je vlastně pocit, který vzniká při působení všech barevných světél odrazu.

Černá barva prozrazuje nedostatek světla, pocit černé vzniká za nepřítomnosti světla (např. v místnostech bez oken) nebo při pozorování předmětů, které pohlcují všechny složky světla (např. černý samet, saze apod.)“²⁰

¹⁹ NEDVĚDOVÁ, Z., ZATLOUKALOVÁ, I., *Výtvarná tvorba*, str. 103.

²⁰ BARTKO, O., BRADOVÁ, Z., KOCURKOVÁ, J., *VV v1.a 2. roč. SPgŠ*, str. 50 – 54.

Barevný kontrast se nejvíce projevuje u doplňkových barev (červená na zeleném pozadí je ještě zářivější).

Nesmíme zapomenout na psychologickou stránku vnímání barev – barvy působí na každého člověka jinak, podle toho jaké má člověk životní zkušenosti. Teplé barvy – barvy ohně (žlutá, oranžová, červená), působí teple, hřejivě – jsou to i barvy slunce nebo žhavého kovu. Naopak studené barvy – barvy zimy a ledu (modrá, zelenomodrá) působí studeně a mrazivě.

Světlé barvy (žluté, růžové, světlezelené) – barvy jara na nás působí vesele, naopak barvy podzimu (hnědé, lomené purpurové) působí smutně. Působení barev na lidi je rozdílné, zaleží jednak na kulturní tradici a na kulturním prostředí, kde každý jedinec vyrůstal, jednak na jeho rodině a na jeho osobnosti.

Barvy v životě člověka hrají důležitou roli, aniž by si to uvědomoval, člověk reaguje většinou až když se obvyklá situace – barevnost změní. Vidí oblečený pestrý barevný strom nebo sluncem ozářený jarní den a na jeho tváři se objeví úsměv, příjemná barevná atmosféra může vyvolat dobrou náladu anebo zase naopak – sychravý tmavý podzimní den na nás může působit tíživě.

Různé kultury přiřazují barvám rozdílné významy: černá barva je v evropských zemích symbolem smutku, zatímco ve východoasijských zemích je to barva bílá.

Barva může působit i jako signál, např. červené světlo na semaforu. Každá barva může působit jako určitý symbol – červená působí zároveň jako symbol lásky, boje.

Bílá barva působí jako symbol čistoty a nevinnosti a zároveň může v mnohých vyvolávat strach.

„Asociace. Pod asociacemi rozumíme sdružování, slučování představ. Asociace vznikají při velmi silných emocionálních zážitcích. Např., u dítěte, které zažilo bolestivé lékařské ošetření, může bílý lékařský plášť vyvolávat nejen pocit strachu, ale i nevolnost nebo přímo bolest. Vlivem asociací je vnímání barev velmi individuální a tyto rozdíly si jednotliví lidé ani neuvědomují. Je proto obtížné vyslovit nějaké společné asociační zákony vnímání barev.“²¹

K malbě neoddělitelně patří kompozice – je to uspořádání, seskupení prvků v obraze. Kompozice pochází z lat. componere = skládat. K obrazové kompozici patří kompozice barevná. Její vyřešení pro začátečníka není snadné, proto obvykle při vlastní tvorbě uplatňuje svůj výtvarný cit a osobní vkus.

Dalším ze základních principů v malbě je zachycení světla a stínu. Tím modelujeme krajinu, postavy nebo tvary – objem, vyjadřujeme třetí rozměr, prostor. Vždycky záleží na volbě

²¹ BARTKO. O., BRADOVÁ. Z., KOCURKOVÁ. J., *VV v1.a 2. roč. SPgŠ*, str. 61 – 62.

námětu, jaké jsou v něm kontrasty světel a stínů a jaká je barevná rozmanitost. Důležitá je i doba, kdy malujeme, protože vzhled krajiny se během dne mění tak, jak se mění denní světlo. Prostor v krajině je určen jejími prostorovými plány, je to jako v divadle. Každému plánu odpovídá určitá barevnost, která je dána vzdáleností od pozorovatele a atmosférickými podmínkami. Vlivem atmosféry vzniká kontrast mezi popředím, středním plánem a pozadím. Vše, co je vepředu má syté barvy a ostré kontury, ve středním plánu je zřetelnost, obrysové linie a jasnost barev mírně potlačena, detaily se začínají ztrácet. Objekty vzdálené v pozadí mají obvykle namodralý nádech a měkké, téměř rozmazané obrysy. Barevnost se pomalu vytrácí. S rostoucí vzdáleností mizí i detaily. Teplé barvy nanášíme do popředí, protože mají schopnost optického přiblížení, studené barvy naopak klademe v pozadí, neboť se opticky vzdalují.²²

4.3. GRAFIKA

GRAFIKA je umění psaní a kreslení, je to i dílo, které vzniká reprodukční technikou.

Podle Lexikonu malířství a grafiky je „*Grafika (z řeckého grafein – psát). Tento pojem se běžně používá jak v širším, tak užším slova smyslu: 1. jako sběrné označení pro všechny kreslířské výtvarné techniky možnosti (kresba) a techniky jejich rozmnožování (reprodukční techniky), 2. jako synonymum pro uměleckou tištěnou grafiku, tj. díla zhotovená umělci různými tiskovými procesy a technikami (např. – dřevorez, - mědirytina, - litografie, - lept atd.), v protikladu k – užité grafice a – grafickému designu, tištěná grafika sahá od – jednolistů až po – ilustrace v knihách.*“²³

Dnes jsou slovem grafika označeny všechny postupy, kterými lze kresbu, malbu, psaný text nebo různé obrazové předlohy rozmnožit. Umělci, ale i děti, které se zajímají o výtvarnou tvorbu, svoji kresbu řemeslným způsobem – např. rytím přenesou na matrici – tj. budoucí tisková forma, může být z lina, umělé hmoty, dřeva nebo kovu. Z vytvořené matrice grafik otiskne řadu grafických listů – tzv. autorské tisky, které podepíše – autorizuje, a uvede na každém z nich v podobě zlomku pořadové číslo i celkový počet otisků (např. 14/30 znamená, že je to čtrnáctý tisk z celkového nákladu 30 tisků). Je vhodné uvést i rok, kdy vznikl grafický list. Každý autorský grafický list je originálem – malým uměleckým dílem. Když se podle

²² NEDVĚDOVÁ, Z., ZATLOUKALOVÁ, I., *Výtvarná tvorba*, str. 105, 117 – 118.

²³ ALTMANN, L., *Lexikon malířství a grafiky*, str. 212.

předlohy umělce zpracuje tisková forma fotomechanickými prostředky – většinou ve velkém nákladu, už jde o reprodukční grafiku.

Podle účelu dělíme grafiku na volnou – uměleckou a užitou.

Podle způsobu tisku rozdělujeme klasické grafické postupy: viz. 8.12. příloha

Tisk z výšky – v našich podmínkách vytváříme linoryt.

Je to jedna z nejstarších technik, dříve se v hojné míře dělaly dřevořezy, dřevoryty, a pak kamenoryt a kovoryt. Princip spočívá v tom, že z matrice se odstraní vyrytím nebo odřezáním všechna místa, která se nemají tisknout – na otisku zůstávají bílá.

Tisknou se neprohloubená místa, na která jsme nanесли barvu, proto tisk z výšky. Nesmíme zapomenout, že tisk je vždy zrcadlově převrácený. Musíme na to myslet, zvláště tiskneme-li číslice nebo písmena, např. u hodin.

K nejstarším grafickým technikám patří dřevořez, už ve středověku byl znám jako dřevěná tiskátka na látku. V Evropě jsou známy dřevořezy od počátku 15. století.

Matrice byla vytvořena z dřevěné desky řezané po létech (podél kmene stromu), na níž se přenesená kresba obřezává noži, a zbylé části se vyrývají rydly. Mezi nejznámější patří dřevořezy Albrechta Dürera.

Dřevoryt je technika podobná dřevořezu, ale matrice je deska z tvrdého dřeva (hrušeň, třešeň) řezaná napříč kmene stromu a rytec vyhlubuje kresbu rydly různých profilů. Známým autorem dřevorytů je Max Švabinský.

Linoryt (linořez) je modernější technika, liší se především materiálem. Rydla na linoryt jsou z ocelového plechu s profily ve tvaru písmene V nebo U a nože jsou podobné nožům na dřevořez. Ke klasikům linorytu patří Josef Čapek.

viz. 8.2. příloha

Tisk z hloubky – techniky tisku se rozdělují podle způsobu zpracování tiskové formy na rytiny: mědirytina, ocelorytina, suchá jehla, mezzotinta aj. a lepty. Ve školních podmínkách děláme pouze suchou jehlu, kde ještě pro výrobu matrice používáme staré rentgenové snímky, výsledný efekt je ovšem bezvadný. Do kresby vyryté v tiskové desce vtíráme hlubotiskovou barvu, po té setřeme ze zbylého povrchu desky – snímku barvu a pod tlakem grafického lisu se kresba otiskuje na provlhčený papír. Zrcadlově obrácený otisk je charakteristický svou fasetou – otiskem okraje matrice, která tvoří kolem tisku reliéfně vyvýšený rám. Kresba na plastovou desku se vyrývá ocelovou jehlou. Při rytí je nutné zachovat gráfek – ten grafice dodává charakteristickou měkkost. Mezi význačné představitele této techniky patří Pablo

Picasso a u nás např., František Tichý. Suchá jehla má v mezinárodním značení symbol C4. Mědirytina je nejstarší tisk z hloubky, dříve ji používali zlatníci. I dnes se uplatňuje při tisku bankovek a známek. Grafik Oldřich Kulhánek je autorem mnoha našich bankovek.
viz. 8.1. příloha

Tisk z plochy je náročná technika, ve školních podmínkách jsme ji nezkoušely. Vlastní tisk je založen na principu vzájemného odpuzování mastnoty a vody. Nejznámější technikou je litografie – kamenotisk, která má různé varianty zpracování tiskové formy. K litografii patří moderní plakát a s ním je spjata jméno Alfonse Muchy. Jeho dílo je proslavené po celém světě.

Monotyp bývá někdy přiřazován ke grafice, i když s ní má jen společný tisk, tedy otisk z jedné strany na druhou. Dělá se tiskařskou nebo olejovou barvou. Otiskujeme ho do vlhčeného papíru.

Tisk přes síto – sítotisk neboli serigrafie je nejmladší technikou tisku, která se uplatňuje také v umělecké grafice. Tiskovou formou je jemné síto, které je umístěno na pevném rámu. Na sítu jsou lepidlem nebo lakem zakryta místa, která netisknou, a barva se při tisku protlačuje stěrkou – páskem z měkké gumy přes síto na papír nebo látku. V textilním průmyslu se této technice říká filmový tisk. Sítotisk má v mezinárodním značení symbol S.

Uvedené grafické techniky jsou většinou finančně a časově velmi náročné, ale přesto jsme alespoň ty základní jako je linoryt a suchá jehla v našich podmínkách vyzkoušely. Ostatní alternativní techniky, které vycházejí z klasické grafiky, zkusíme úspěšně i s dětmi předškolního věku. Jsou to různé otisky, frotáže aj. vyrábíme různá přání, obrázky, novoročenky, ilustrace atd. Zvláště jejich rozmnožení, otisky se všem líbí. Postupně děti seznamujeme s výrazovými možnostmi nepravých grafických technik – odkrývací techniky, monotypu, papírorytu, tisku z koláže, dotváření kresbou, malbou zajímavých otisků. Pomocí kombinované techniky společně hledáme a nacházíme různé varianty tvorby.

4.4. VÝTVARNÉ PRÁCE V MATERIÁLU

Z výtvarných technik nám zbývají výtvarné práce v materiálu, Keramikou jsem se podrobněji zabývala při seznámení s keramickým kroužkem, který pracuje na DDM. Musím konstatovat, že práce s keramickou hlinou patří ve všech výtvarných kroužcích k velmi oblíbeným technikám. Práce s hmotou má své charakteristické vlastnosti, z jiných materiálů, pracujeme především s odpadovým, tzn. zbytkovým nebo nepotřebným materiálem. Mezi oblíbené materiály patří např. vlna, zbytky látek, provázky, drátky, papír,

děti rády vytvářejí prostorové práce pomocí kaširované hmoty nebo vytváří loutky. Námětů pro práci v materiálu je nepřeborné množství, kreativita a rozvoj fantazie tu má zelenou. Způsoby zpracování různých materiálů volíme vždy s přihlédnutím na věk dětí a na jejich fyzické schopnosti.

U modelování ještě nesmíme opomenout neklasické, ale oblíbené materiály jako je např., Fimo hmota nebo vizovické či slané těsto.

Při práci s vlnou si všichni velice rychle oblíbili vedle výroby bambulek, čepiček a panenek i starou tradiční techniku plstění. Pletení a háčkování zatím stále dřímá v šuplíčku našich osvědčených zásob. Práce s papírem se těší na své uplatnění, ať jsou to masky, šperky nebo origami, v zásobě máme stále plno námětů a často přijdou s nějakým originálním nápadem či technikou i naši členové kroužků a kurzů.

Různé výtvarné techniky mají také děti i dospělí možnost si vyzkoušet na výtvarných kurzech, které pořádá DDM každý měsíc pro veřejnost.

Jsou to např.:

Kurz Keramiky I.

Kurz Keramiky II. Glazování

Kurz Malování na hedvábí

Kurz Vánoční dekorace z včelího vosku

Kurz Plstění

Kurz Výroba šperků z FIMO hmoty

Kurz Velikonoční hrátky s papírem

Kurz Výroba keltských šperků

Členové kroužků a někteří zájemci, kterým výtvarné tvoření chybí i během letních měsíců, se mohou účastnit letních pobytových výtvarných kurzů, kde naleznou dostatek prostoru k tvorbě. V minulých letech jsme absolvovaly vždy dvakrát po sobě malířské kurzy ve Skanzenu v Chanovicích, po té v Železné Rudě. Je tam překrásná krajina, ideální ke kresbě a malbě v plenéru. Počasí nám přálo, takže si každý mohl vyzkoušet práci přímo v přírodě, přivezli jsme domů plných pěkných obrázků a zážitků. Všem se tak líbilo, že tvořili i časné ráno, po večerech a dokonce i o poledním klidu – odměnou jim byly vlastnoručně vyrobené šperky, namalované obrázky na hedvábí, vyrobená trička nebo zrcadla. Volný čas tu byl využit do poslední chvílky, pochopitelně tu zbylo dostatek prostoru i na koupání a turistiku, ale vše bylo krásně propojeno výtvarničením. Vloni jsme si vyzkoušeli i tvoření u moře a bylo to

nádherné.

Poprvé jsme také uspořádali příměstský malířský tábor, ten se setkal také s pěkným ohlasem, nejvíce se asi líbil rodičům a panu řediteli, děti byly také spokojené, ale mně chyběly ty společně strávené večery, pobytové tábory mají pro mne větší kouzlo. Příměstský tábor byl také fajn, ale asi moc hektický. Pobyt v přírodě je pobyt v přírodě.

5. Akce DDM

5.1. Prázdniny skončily – zážitky nám zůstanou

Na přelomu července a srpna si skupina výtvarných nadšenců z našeho DDM užívala prázdniny na malířském kurzu v Železné Rudě. Kreslili jsme, malovali, vyráběli šperky, trička, dárky, ale také si užívali vody a přírody. Navštívili jsme překrásnou výstavu Karla Tittla, šumavského řezbáře, Království skřítků a řadu jiných zajímavých pamětihodností Železnorudska. Všichni jsme se skamarádili, užívali si pohody, radosti z tvorby a domů přivezli krásná dílka.

viz. 8.4. příloha

5.2. Malířský příměstský tábor

První srpnový týden se konal na DDM příměstský malířský kurz. Během celého týdne jsme vyzkoušeli a procvičovali řadu výtvarných technik, chodili kreslit stromy a krajinu do místního městského parku. Čtvrteční den jsme strávili v plzeňských Liticích, ve zdejší svíčkárně a mýdlárně. Všichni jsme byli nadšení, líbilo se nám, vyrobili jsme si mnoho výrobků. Během ostatních dní jsme si také vyzkoušeli ubrouskovou techniku, práci s korálky, drátkování a další. Myslíme si, že všem se příměstský tábor líbil a příští rok se můžeme těšit na pokračování.

viz. 8.5. příloha

5.3. Glazování

Tak se jmenovala jedna z výtvarných dílen v DDM ve Stříbře, tentokrát účastníci glazovali již předem vytvořené velikonoční figurky z keramické hlíny. Glazování je výtvarná technika, kdy

pomocí štětce nanášíme glazury nebo engoby na vypálený keramický střep. Naglazovaná keramika se znovu přežahne v peci.

viz. 8.6. příloha

5.4. Výrobky z ovčího rouna – plstění.

Na další výtvarné dílně pro veřejnost se účastníci naučili vyrábět drobné dárky z plsti pro radost, jako zvířátka, berušky, kytičky nebo elfky .

Podstata plstění spočívá v zhutnění vláken ovčí vlny pomocí suché techniky. Do předem připraveného tvaru z ovčího rouna, který máme na vysoké destičce molitanu, zapichujeme jehlu tak dlouho, dokud vlákna nezplstnatí. Práce pomocí jehly byla zajímavá, děti i dospělí se museli plně soustředit, aby se nepíchli, nějaká ta jehla nevydržela a zlomila se. Pak hotový tvar odloupneme a dále upravujeme jako šperk. Mokrý technika spočívá v tom, že vlákno plstnatí pomocí mýdlové vody a tlaku rukou. Chtěný tvar získáme modelováním nebo řezáním pomocí nože.

viz. 8.7. příloha

5.5. Výtvarný kurz FIMO

Tentokrát jsme tvořili šperky a přívěsky z FIMO hmoty. FIMO hmota je materiál podobný dřívějšímu moduritu. Je k dostání v mnoha barvách, které se dají podle fantazie různě kombinovat. Pomocí extrudéru se tvoří variace tvarů, s kterými se pak dále pracuje.

viz. 8.8. příloha

Stavby z písku jsme si měli možnost vyzkoušet přímo na pláži u moře v Itálii, všichni se pustili do stavby s chutí, neboť tamní podmínky k tomu přímo lákaly.

I kresba moře, kdy jsme seděli nedaleko majáku, měla svou kouzelnou atmosféru.

viz. 8.9. příloha

6. ZÁVĚR

Myslím, že se mi podařilo dostatečně přiblížit a zmapovat výtvarné volnočasové aktivity na DDM. Možnost výtvarného vyžití je tu velká, o čemž svědčí i zájem dětí a dospělých.

Jsem ráda, že tu mohu pracovat a věnovat se všem přichozím, kteří tu spolu s námi chtějí trávit svůj volný čas, tvořit a rozvíjet svůj výtvarný vkus a talent. Vytvořily se tu malé kolektivy lidí, které se na sebe těší, našly si tu přátele a výtvarná tvorba jim evidentně přináší radost a uspokojení. Cítím se v kolektivu těchto lidí dobře. Mé dcery jdou v mých šlápějích, což mě těší. Máme to štěstí, že můžeme pracovat spolu, jak ve škole, tak na DDM, společně připravovat akce, tábory, můžeme říci, že se nám práce stala koníčkem. Můžeme tvořit a využít se v práci, využít své schopnosti a zkušenosti získané letitou praxí.

Obrázky a výtvořiny dětí jsou mně odměnou a ujištěním toho, že mé snažení má smysl. I dospělí si přijdou rádi odpočinout a nachází tu uspokojení ve své tvořivosti.

Dům dětí skýtá vyžití ve volném čase nejen ve výtvarných kroužcích, ale i v jiných zájmových aktivitách, zájemci si mohou vybrat téměř ze sta kroužků, a to už je doopravdy z čeho vybírat. Jedná se o kroužky sportovní pro předškolní děti přes děti školního věku a studenty až k dospělým. Mezi jazykové kurzy patří hlavně angličtina, němčina a ruština. Zájemci o jazyky jsou ze všech věkových kategorií. Osm nejruznějších klubů zve rodiče s dětmi na dopolední hrátky, cvičeníčko pro nejmenší, tanečky, pastelku aj.. Ve Stříbře je velmi oblíbený horolezecký klub, který má bohaté zázemí ve vnitřní i ve venkovní horolezecké stěně. Mladé včelaře a rybáře vychovává kromě městských spolků i DDM ve svých přírodovědných kroužcích.

Kromě DDM se o rozvoj hudebních a výtvarných schopností stará ZUŠ Stříbro, zde se mohou děti rozvíjet i v dramatickém oboru. Dále tu funguje TJ Baník Stříbro, kde najdou sportovní vyžití zájemci o kopanou, hokej a hokejbal, kuželky a o atletiku.

Dále tu pracují spolky, jako je sbor dobrovolných hasičů, hornicko-historický spolek, ostrostřelci, automotoklub, kynologové, rybáři, včelaři, zahrádkáři a turisté. Tyto spolky si nacházejí čas pro výchovu svých nástupců a tím je zajištěna dlouhodobá kontinuita a tradice.

Pro ty, kteří nepracují organizovaně, nabízí MKS na svých stránkách rubriku Kudy z nudy, kde předkládá volnočasové aktivity pro veřejnost. Např.: výlet za bobrem do Českého lesa, výlov sytenského rybníka, ornitologické vycházky. Kudy z nudy je téma i název stanice Český rozhlas Praha II., kde nabízejí cyklistické výlety, lyžařské trasy a kulturní akce.

MKS vlastně svým programem regionálně mapuje možnosti využití volného času pro

veřejnost.

Tím jsem vyčerpala ve své práci široké možnosti využití volného času, které nabízí DDM, město Stříbro a jsem ráda, že já jako pedagog volného času k tomu mohu přispět.

7. Použitá literatura

- ALTMANN. L., *Lexikon malířství a grafiky*, Euromedia Group, k. s. – Knižní klub: Praha, 2006, ISBN 80-242-1576-4.
- BARTKO. O., BRADOVÁ. Z., KOCURKOVÁ.J., *VV v1.a 2. roč. SPgŠ*, SPN: Praha, 1984, ISBN 14-471-84.
- BYZTRICKÝ, V., RUBÁŠOVÁ, K., *Stříbro do roku 2000 aneb dějiny jednoho města*, Stříbro: Nadace Jakoubka ze Stříbra, 2000.
- HLAVSA. J., *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*, SPN: Praha, 1986, ISBN 14-526-86.
- PRŮCHA. J., *Pedagogická encyklopedie*, Portál: Praha, 2009, ISBN 978-80-7367-546-2.
- KAPLÁNEK, M., *Skripta*, 2011.
- KLIMEŠ. L., *Slovník cizích slov*, SPN: Praha, 1981, ISBN 14-545-83.
- LÍBAL, D., *Historický věstník Stříbrska, Obnova historické radnice*, Nakladatelství Českého lesa, 1997, ISBN 80-86125-00-9.
- NEDVĚDOVÁ. Z., ZATLOUKALOVÁ. I., *Výtvarná tvorba*, Rubico: Olomouc, 2000, ISBN 80-85839-46-6.
- SMITH. S., *Kurz kresby*, Ikar: Praha, 1995, ISBN 80-85944-05-7.
- VONDROVÁ. P., *Výtvarné techniky pro děti*, Portál: Praha, 2001, ISBN 80-7178-583-0.

8. Přílohy

8.1. Příloha - Meluzína – suchá jehla

Kresba návrhu

Rytí matrice

Nanášení barvy

Výsledný tisk

8.2. Příloha - Linoryt

Návrh linorytu

Rytí matrice

První otisk

Tisk

Druhá barva - soutisk

Třetí barva

Soutisk

Výsledná práce

Výsledná práce – modrá varianta

8.3. Příloha – Stříbrské pověsti

Wechslbuta

Duchmaus

Šrákal a Meluzína - Stříbrská lampa – výstava na radnici

8.4. Příloha - Prázdniny skončily – zážitky nám zůstanou

Výstava krajinomalby – Javor

Malířský kurz v Železné Rudě

8.5. Příloha - Malířský příměstský tábor ve Stříbře

8.6. Příloha - Glazování...

8.7. Příloha - Výrobky z ovčího rouna – plstění.

8.8. Příloha - Výtvarný kurz FIMO

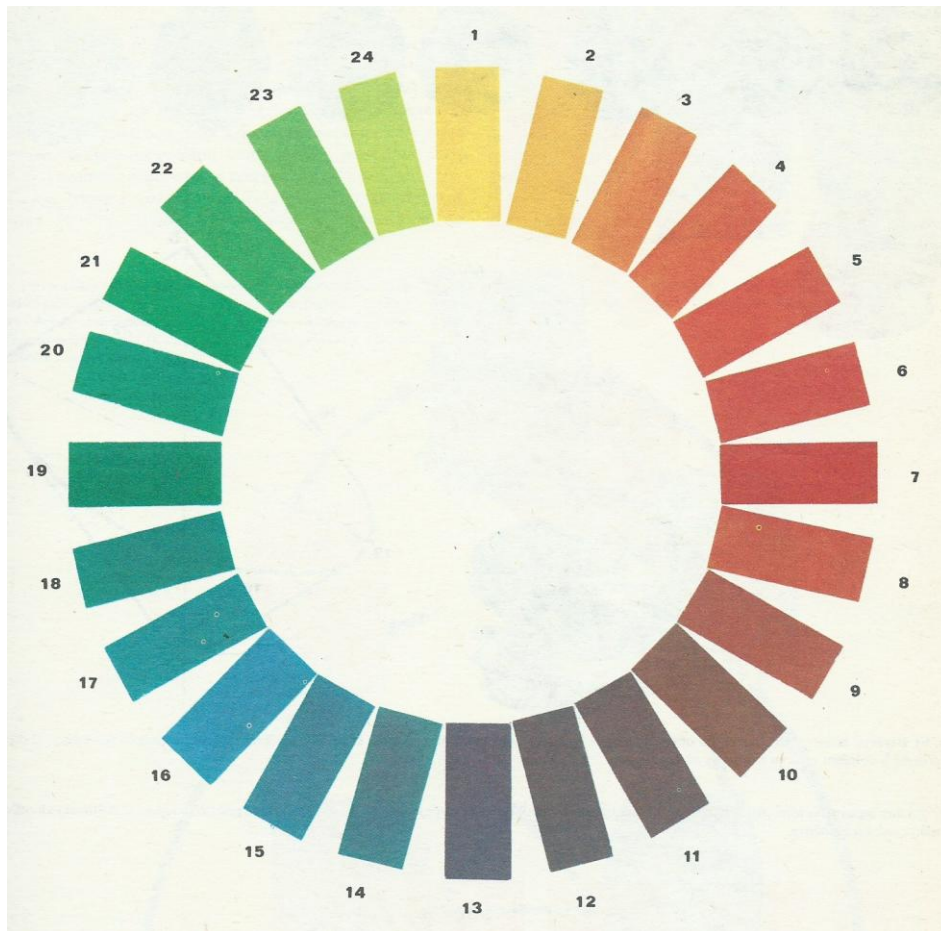
8.9. Příloha – Stavby z písku

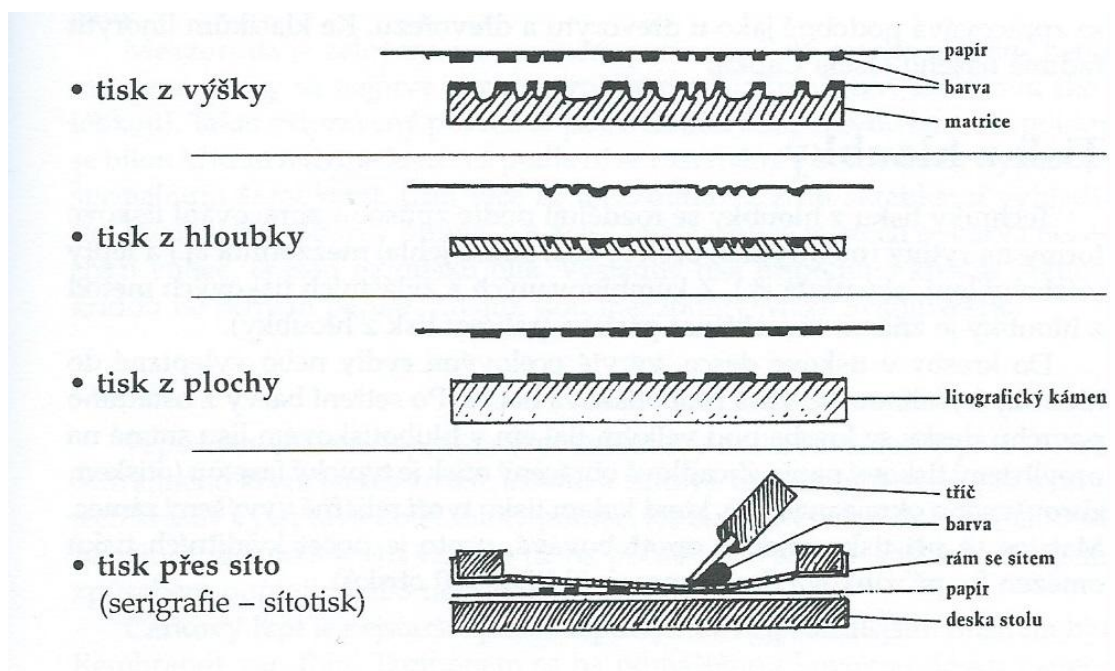
8.10. Příloha – Keramika

8.11. Příloha – Barevný kruh

8.12. Příloha – Grafické tisky

9. ABSTRAKT

MINAŘÍKOVÁ, J., *Výtvarné činnosti v rámci zájmových útvarů v DDM*, České Budějovice, 2015. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí bakalářské práce pan PhDr. Michal Filip, Ph.D.

Výtvarné činnosti v rámci zájmových útvarů v DDM

Anotace: V práci se budu zabývat výtvarnými kroužky: Kreativní tvorba, Kresba a malba, Pastelka a Keramika. Výtvarnou činností, která je součástí různých oslav, např. při Dni dětí, městských slavnostech, vánočních trzích apod.. Okrajově se zmíním o letních malířských kurzech a jednorázových akcích, které DDM pořádá pravidelně jedenkrát měsíčně pro veřejnost. V praktické části se budu věnovat rozboru prací jednotlivých útvarů a činností. Při přípravě činností vycházím ze studia knih, zabývajících se výtvarnou činností, dějinami výtvarného umění a lidové kultury, historie města Stříbra. Budu popisovat a dokumentovat některé ze schůzek a akcí s dětmi.

Klíčová slova: výtvarné techniky, kresba, malba, grafika, keramika, tradice, svátky, volný čas

Zásady pro vypracování: Ve své práci se zaměřím na činnost jednotlivých útvarů, akcí a kurzů se zvolenou tematikou. Seřadím je podle ročních období a doplním fotografiemi.

10. ABSTRACT

Art courses as the part of the activity courses at DDM

Annotation: The theoretical part deals with the meaning of the art courses and meaning of the following concepts such as creative design, drawing and painting, Crayon and Ceramics. Thesis deals with creative activity which is part of many different celebrations, for example the children's Day, city Festival, Christmas markets etc. Marginally I mentioned about summer painting courses and one-day events which are organized by DDM for a public once a month. The practical part will be based on my own analysis of the work of the different departments and activities. The preparation of activities is based on study of books dealing with art activities, history of Art and folk culture, history of Stříbro. I will describe and document some of the meetings and events with children.

Key words: art techniques, drawing, painting, graphics, ceramics, traditions, habits, leisure time

Principles for the elaboration: I am going to focus on activity of individual departments, events and courses of chosen theme. I am going to sort them according to seasons of the year and a I am going to add the photographs.